

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ
СВОБОДИ ІНФОРМАЦІЇ”

Харків
2012

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ “ЮРИДИЧНА
АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ імені ЯРОСЛАВА МУДРОГО”**

Електронна копія

ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
“КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ
СВОБОДИ ІНФОРМАЦІЇ”

(галузь знань 0304 “Право”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
спеціальність 8.03040101 “Правознавство”)

для студентів V курсу денної форми навчання

*Затверджено вченою радою університету
(протокол № 2 від 16.10.2012 р.)*

**Харків
2012**

Програма навчальної дисципліни “Конституційні засади свободи інформації” (галузь знань 0304 “Право”, освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”, спеціальність 8.03040101 “Правознавство”) для студентів V курсу денної форми навчання / уклад.: Ю. Г. Барабаш, Т. М. Слінько. – Х. : Нац. ун-т “Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого”, 2012. – 9 с.

У к л а д а ч і: Ю. Г. Барабаш,
Т. М. Слінько

*Рекомендовано до видання редакційно-видавничою радою
університету (протокол № 9 від 21.11.2012 р.)*

ВСТУП

Навчальна дисципліна “Конституційні засади свободи інформації” розрахована на отримання студентами знань у сфері інформаційних відносин, надає можливість глибоко і всебічно дослідити ефективність регулювання конституційно-правових засад інформаційної діяльності в умовах становлення в Україні громадянського суспільства та формування правової держави. Інформаційне законодавство України склалося ще до прийняття нової Конституції України 1996 р., саме тому воно потребує уточнення і подальшого вдосконалення з урахуванням реалій сьогодення. Головна мета дисципліни полягає у переконанні, співставленні, аналізі та всебічному дослідженні теоретичних та практичних питань щодо інформаційної діяльності в Україні.

Даний курс спирається на широке коло уявлень з вагомих для державно-правового розвитку України питань, а саме: проблеми формування інформаційного суспільства, здатного, з одного боку, забезпечити вільне поширення різноманітної інформації, необхідної для забезпечення науково-технічного та соціального поступу, європейської інтеграції, розширення демократичного контролю за органами державної влади, подальшого розвитку політичної, економічної та соціально-культурної сфер, а, з другого, – унеможливити зловживання інформаційними технологіями, за допомогою яких можливі порушення права людини, втручання в її приватне і сімейне життя, дестабілізація роботи органів державної влади та місцевого самоврядування.

При цьому аналізуються питання: інформаційна діяльність як об’єкт нормативно-правового регулювання, її поняття та зміст; інформаційне право як явище правової системи та його місце в системі права України; особливості інформаційної діяльності в умовах інформаційного суспільства, формування якого відбувається під впливом глобальних інформаційних процесів, а функціонування можливе лише за умов існування демократичної, правової держави, де діє принцип верховенства права і максимально забезпечується реалізація прав людини; консти-

туційні вимоги до інформаційної діяльності та до її регулювання; необхідність вироблення нових підходів щодо концепції державної інформаційної політики та забезпечення інформаційної безпеки, яка відповідає національним інтересам; конституційне регулювання інформаційної діяльності у зарубіжних країнах; порівняльно-правовий аналіз міжнародно-правових документів, українського законодавства та законодавства зарубіжних країн; визначення особливостей конституційно-правового регулювання окремих видів інформаційної діяльності (масової інформації, правової інформації, а також інформації про діяльність органів державної влади та органів місцевого самоврядування, інформації про особу тощо); основні тенденції розвитку інформаційної діяльності, а також визначення ролі держави в регулюванні інформаційних відносин в умовах формування громадянського суспільства.

При вивченні дисципліни “Конституційні засади свободи інформації” студенти мають:

– **знати й розуміти** поняття інформації, інформаційного суспільства, свободи масової інформації; визначення права на доступ до інформації, засобів масової інформації, змісту державної таємниці; основні способи захисту свободи інформації у практиці Європейського суду з прав людини; усвідомлювати цінність свободи інформації та принципи, покладені в основу Закону України “Про доступ до публічної інформації”, тощо;

– **уміти** використовувати на практиці набуті знання щодо захисту прав і свобод людини в інформаційній сфері, зокрема, у сфері доступу до публічної інформації, персональних даних та засобів масової інформації (ЗМІ).

З М І С Т

Р о з д і л І. Конституційні засади правового регулювання інформаційних відносин в Україні

Свобода слова та інформація як об'єкти конституційно-правового регулювання. Загальна характеристика суб'єктів інформаційних відносин. Принципи інформаційних відносин. Конституційне суб'єктивне право на інформацію, його сутність та гарантії. Співвідношення права на інформацію з іншими правами і свободами людини та громадянина. Інформаційне законодавство в системі права України. Свобода інформації як універсальна вимога сьогодення.

Інформаційне суспільство та перспективи його розвитку в Україні. Поняття інформаційного суспільства та його сутність. Основні концепції інформаційного суспільства, стадії його становлення. Хартія Глобального інформаційного суспільства (Окінава). Державна політика у сфері формування інформаційного суспільства. Особливості становлення інформаційного суспільства в Україні.

Р о з д і л ІІ. Конституційно-правове закріплення свободи масової інформації та статус засобів масової інформації в Україні

Свобода масової інформації як правова категорія, її конституційно-правове закріплення. Співвідношення свободи масової інформації зі свободою слова, свободою друку, свободою масової комунікації, з правом на доступ до інформації. Становлення та розвиток інформаційно-правових інститутів. Міжнародно-правові акти, спрямовані на забезпечення свободи масової інформації. Основні підходи (парадигми) до обмеження свободи масової інформації. Американська парадигма свободи висловлювань та свободи масової інформації в Рішеннях Верховного Суду США. Європейська парадигма свободи висловлювання та свободи масової інформації в Рішеннях Європейсь-

кого суду з прав людини. Свобода висловлювань та свобода масової інформації в правових позиціях Конституційного Суду України. Практика Європейського суду з прав людини як джерело інформаційного права. Інтерпретаційна діяльність Конституційного Суду України в інформаційній сфері.

Правові гарантії свободи масової інформації. Право на доступ до інформації, його поняття, сутність та значення. Види інформації та особливості регулювання доступу до неї. Відкрита інформація. Поняття та загальна характеристика ЗМІ. Їх характерні риси: публічність (необмежене, деперсоніфіковане коло споживачів); наявність спеціальних технічних засобів; непряма, розділена в просторі та часі, взаємодія комунікаційних партнерів; непостійний характер аудиторії; переважна односпрямованість впливу від комунікатора до реципієнта. Основні завдання, види та функції ЗМІ.

Поняття та загальна характеристика друкованих ЗМІ. Правовий статус засновників друкованих ЗМІ. Заснування та ліквідація друкованих ЗМІ. Правовий статус редакції та головного редактора. Взаємовідносини ЗМІ з громадянами, установами і організаціями. Держава, громадянське суспільство і ЗМІ. Конституційні та міжнародні стандарти регулювання ЗМІ та Інтернету. Категорія “свободи“ у сфері ЗМІ. Поняття та загальна характеристика аудіовізуальних засобів масової інформації в Україні. Ліцензування мовлення та державна реєстрація суб'єктів інформаційної діяльності в аудіовізуальній сфері. Анулювання ліцензії на мовлення. Правовий статус журналіста. Правові гарантії діяльності журналістів в Україні.

Р о з д і л ІІІ. Порядок доступу до інформації в Україні та підстави його обмеження

Принцип свободи інформації та доктрина інформаційної безпеки. Система правового забезпечення інформаційної свободи та інформаційної безпеки. Захист прав і свобод людини та громадянина в інформаційній сфері в умовах глобалізації та інформатизації. Конституційні стандарти регулювання інформа-

ційних відносин.

Інформація з обмеженим доступом: державна таємниця, конфіденційна інформація, службова інформація, персональні дані. Забезпечення доступу до інформації. Механізм реалізації та захисту права на доступ до інформації про діяльність суб'єктів владних повноважень. Обмеження реалізації права на доступ до інформації та принципи такого обмеження. Міжнародно-правові гарантії реалізації права громадян та інших осіб на доступ до інформації.

Поняття державної таємниці. Повноваження органів державної влади в сфері захисту державної таємниці. Порядок віднесення відомостей до державної таємниці, їх засекречування. Ступені секретності, строк дії рішення щодо віднесення інформації до державної таємниці. Розсекречування відомостей та їх матеріальних носіїв. Розпоряджання відомостями, що складають державну таємницю. Доступ суб'єктів інформаційних відносин до державної таємниці. Захист державної таємниці. Поняття службової інформації. Порядок віднесення інформації до категорії службової та організація доступу до неї.

Сучасні концепції права на недоторканність приватного життя (privacy). Конституційно-правове забезпечення недоторканності приватного життя. Міжнародно-правові стандарти забезпечення недоторканності приватного життя. Персональні дані як особливий інститут охорони права на недоторканність приватного життя (privacy).

Р о з д і л IV. Відповідальність за порушення законодавства про інформацію

Поняття та види юридичної відповідальності за порушення законодавства в інформаційній сфері. Підстави застосування дисциплінарної відповідальності у сфері доступу до інформації. Цивільно-правова, адміністративна та кримінальна відповідальність за злочини та правопорушення в інформаційній сфері. Відповідальність за порушення законодавства про доступ до публічної інформації в Україні.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Конституційне право України / за ред. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. – Х.: Право, 2008.

Барабаш Ю. Г. Конституційне право України: посіб. для підготовки до іспиту / Ю. Г. Барабаш, Л. К. Байрачна, І. І. Дахова та ін.; за заг. ред. Ю. Г. Барабаша. – Х.: Право, 2012. – 304 с.

Речицький В. В. Символічна реальність і право / В. В. Речицький. – Л.: ВНТЛ-Класика, 2007. – 732 с.

Слінько Т. М. Висвітлення діяльності органів державної влади засобами масової інформації в контексті європейської інтеграції / Т. М. Слінько // Правові основи формування та функціонування органів державної влади у контексті євроінтеграції: моногр. / Ю. П. Битяк, О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань та ін.; за ред. Ю. П. Битяка, О. Г. Данильяна. – Х.: Право, 2010. – 340 с.

Нестеренко О. В. Інформація в Україні: право на доступ: [моногр.] / О. В. Нестеренко. – Х.: Акта, 2012. – 368 с.

Навчальне видання
Електронна копія

ПРОГРАМА

НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ “КОНСТИТУЦІЙНІ ЗАСАДИ СВОБОДИ ІНФОРМАЦІЇ”

(галузь знань 0304 “Право”,
освітньо-кваліфікаційний рівень “Магістр”,
спеціальність 8.03040101 “Правознавство”)

для студентів V курсу денної форми навчання

У к л а д а ч і: БАРАБАШ Юрій Григорович,
СЛІНЬКО Тетяна Миколаївна

Відповідальний за випуск *Ю. Г. Барабаш*

Редактор *Л. М. Рибалко*
Комп'ютерна верстка *Л. П. Лавриненко*

План 2012

Підп. до друку 05.12.2012. Формат 60x84 ¹/₁₆. Папір офсетний.
Друк: ризограф. Ум. друк. арк. 0,56. Облік.-вид. арк. 0,24. Вид. № 231.
Тираж 75 прим. Зам. № 4538. Ціна договірна.

Редакційно-видавничий відділ
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.

Друкарня
Національного університету “Юридична академія України імені Ярослава Мудрого”,
вул. Пушкінська, 77, м. Харків, 61024, Україна.